

p. Maj

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17

Telex: 816-436

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefax: 29-40-89

BS/288/92/91

SPOŁECZNA OCENA
POLITYKI GOSPODARCZEJ RZĄDU

Komunikat z badań

Warszawa, wrzesień 1991 r.

Polityka gospodarcza

Zdaniem zdecydowanej większości respondentów sierpniowego sondażu CBOS¹ polska gospodarka znajduje się w stanie postępującego upadku.

Na 100 pozytywnych ocen sytuacji gospodarczej przypada aż 669 negatywnych.

		CBOS
<i>Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuacją gospodarczą?</i>		
<i>Bardzo dobra</i>	0%	} 9%
<i>Dobra</i>	2%	
<i>Raczej dobra</i>	7%	
<i>Ani dobra, ani zła</i>	23%	
<i>Raczej zła</i>	28%	} 64%
<i>Zła</i>	23%	
<i>Bardzo zła</i>	13%	
<i>Trudno powiedzieć</i>	3%	

Jednocześnie większość badanych odpowiadając na pytanie o wielkość i kierunek zmian, jakie w bieżącym roku zaszły w naszej gospodarce, wyraża przekonanie, że są to zmiany na gorsze. Na 100 odpowiedzi stwierdzających ich pozytywny kierunek przypada 251 przeciwnych, i to jeśli nie zakwalifikujemy jako negatywnych odpowiedzi wskazujących na stagnację.

		CBOS
<i>Czy, Pana(i) zdaniem, w bieżącym roku coś się zmieniło w gospodarce?</i>		
<i>Dużo zmieniło się na lepsze</i>	2%	} 24%
<i>Trochę zmieniło się na lepsze</i>	22%	
<i>Trochę zmieniło się na gorsze</i>	31%	} 63%
<i>Dużo zmieniło się na gorsze</i>	32%	
<i>Nic się praktycznie nie zmieniło</i>	11%	
<i>Trudno powiedzieć</i>	1%	

Na tle takich ocen sytuacji gospodarczej i zmian, jakie w niej zaszły społeczna ocena ogólnej polityki gospodarczej rządu, choć ogólnie negatywna

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia (19)" zrealizowano w dniach 23-26 sierpnia 1991 r. na 1000-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności kraju.

(na 100 ocen korzystnych przypadają 123 niekorzystne), okazuje się raczej korzystna.

		CBOS	
<i>Jak Pan(i) ocenia dotychczasową politykę gospodarczą rządu J.K. Bieleckiego?</i>			
<i>Zdecydowanie korzystnie</i>	2%	}	38%
<i>Raczej korzystnie</i>	36%		
<i>Raczej niekorzystnie</i>	36%	}	47%
<i>Zdecydowanie niekorzystnie</i>	11%		
<i>Trudno powiedzieć</i>	15%		

Oznacza to, że za kierunek rozwoju sytuacji w kraju nie obwinia się rządu J.K. Bieleckiego, ale zarazem jego polityka gospodarcza nie jest oceniana poprzez już osiągnięte efekty. Wydaje się, że zarówno kierunek tej polityki, jak i poszczególne, konkretne posunięcia są raczej oceniane w aspekcie korzyści, jakie mogą przynieść w nieco dalszej przyszłości.

		CBOS	
<i>Czy, Pana zdaniem, polityka gospodarcza rządu stwarza szansę wyjścia z kryzysu gospodarczego?</i>			
<i>Zdecydowanie tak</i>	4%	}	47%
<i>Raczej tak</i>	43%		
<i>Raczej nie</i>	38%	}	49%
<i>Zdecydowanie nie</i>	11%		
<i>Trudno powiedzieć</i>	3%		

Jest to, co prawda, nadal ocena negatywna (na 100 sądów pozytywnych przypada 105 negatywnych), lecz wyraźnie korzystniejsza od globalnej oceny polityki gospodarczej. Liczba respondentów doceniających antykryzysowe aspekty rządowej polityki gospodarczej i przypisujących jej pewne szanse powodzenia jest o 9% większa od liczby badanych skłonnych wystawić tej polityce globalnie pozytywną ocenę.

Prognozując rozwój sytuacji gospodarczej w ciągu najbliższych dwóch lat, badani wprawdzie nieco rzadziej przewidywali poprawę niż pogorszenie i stagnację traktowane łącznie (na 100 odpowiedzi optymistycznych przypada 105 pesymistycznych), ale według większości zostanie przynajmniej powstrzymany upadek gospodarki (na 100 scenariuszy optymistycznych przypada 59 pesymistycznych).

Czy w ciągu najbliższych dwóch lat, Pana(i) zdaniem, sytuacja gospodarcza:		CBOS
zdecydowanie się poprawi	3%	} 40%
raczej się poprawi	37%	
pozostanie bez zmian	19%	
raczej się pogorszy	20%	} 23%
zdecydowanie się pogorszy	3%	
Trudno powiedzieć	17%	

Zależność kierunku przewidywanych zmian w gospodarce od oceny antykryzysowych aspektów polityki gospodarczej rządu jest przedstawiona w tabeli 1.

Tabela 1

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Czy, Pana (i) zdaniem, polityka gospodarcza rządu stwarza szanse wyjścia z kryzysu gospodarczego?"	Przewidywany kierunek zmian w sytuacji gospodarczej:		
	poprawa	stagnacja	pogorszenie
Zdecydowanie tak	87	4	9
Raczej tak	57	13	29
Raczej nie	26	24	49
Zdecydowanie nie	8	38	54
Trudno powiedzieć	26	39	35

Zależność przewidywanego kierunku rozwoju sytuacji gospodarczej od polityki rządu jest wyraźna tylko w grupach formułujących sądy kategoriyczne ("zdecydowanie tak" lub "zdecydowanie nie"). W pozostałych grupach odpowiedzi zależność ta istnieje, jest istotna statystycznie, lecz nie tak już wyraźna i bynajmniej nie bezwyjątkowa. Ponieważ używający zastrzeżenia "raczej" w odpowiedziach na pytanie o to, czy polityka rządu stwarza szanse wyjścia z kryzysu, stanowią bezwzględną większość (ponad 80%), możemy stwierdzić, że w skali ogólnospołecznej nie funkcjonuje wzorzec myślenia wiążący bezwzględnie przewidywania rozwoju sytuacji z oceną poczynań rządu lub też, że owa ocena rozpada się na przynajmniej dwa niezależne wymiary, tj. ocenę kierunku (lub "słuszności" intencji) oraz skuteczności. Można przypuszczać - zwłaszcza wobec zdecydowanie negatywnej oceny sytuacji gospodarczej oraz postrzeganego kierunku jej dotychczasowych zmian - że "antykryzysowość" jest najważniejszym społecznie wymiarem, w którym jest oceniana polityka gospodarcza rządu. Warto zatem przyjrzeć

się dynamice ocen dokonywanych w tym właśnie wymiarze w ciągu ostatniego roku.

w procentach

								CBOS
<i>Czy, Pana(i) zdaniem, dotychczasowa polityka rządu stwarza szanse wyjścia z kryzysu gospodarczego?</i>								
	1990 r. (średnia)	II '91	III '91	IV '91	V '91	VI '91	VII '91	VIII '91
<i>Zdecydowanie tak</i>	9	6	8	14	7	6	5	4
<i>Raczej tak</i>	44	38	39	52	40	35	33	43
<i>Raczej nie</i>	21	17	20	22	27	34	40	38
<i>Zdecydowanie nie</i>	7	6	7	3	12	16	17	11
<i>Trudno powiedzieć</i>	19	32	25	8	14	9	4	3

Po zagregowaniu odpowiedzi do TAK i NIE otrzymujemy rozkład przedstawiony poniżej:

w procentach

								CBOS
<i>Czy, Pana(i) zdaniem, dotychczasowa polityka rządu stwarza szanse wyjścia z kryzysu gospodarczego?</i>								
	1990 r. (średnia)	II '91	III '91	IV '91	V '91	VI '91	VII '91	VIII '91
<i>TAK</i>	53	45	48	68	47	40	38	47
<i>NIE</i>	29	23	27	26	39	50	57	50
<i>Trudno powiedzieć</i>	19	32	25	8	14	9	4	3
Liczba odpowiedzi NIE przypadająca na 100 odpowiedzi TAK	54	52	57	38	84	124	141	105

Plan Balcerowicza

Stosunek do planu Balcerowicza, nominalnie wiodącej doktryny rządowej polityki w zakresie gospodarki, jest nieco inny niż do samej polityki gospodarczej i oczekiwanych korzyści, jakie może przynieść.

			CBOS
<i>Jak określił(a)by Pan(i) swój stosunek do programu Balcerowicza?</i>			
<i>Popieram go</i>	26%		
<i>Nie popieram go</i>	38%		
<i>Za mało o nim wiem</i>	35%		
<i>Trudno powiedzieć</i>	0%		

Odsetek deklarujących werbalne poparcie dla tego planu jest o 12 punktów mniejszy od odsetka pozytywnie oceniających politykę gospodarczą rządu i o 21 punktów mniejszy od odsetka tych respondentów, którzy widzą w niej szansę wyjścia z kryzysu gospodarczego. Jeszcze mniej niż popierających rządowy program reform jest tych, którzy dostrzegają jego pozytywne skutki.

Bieżący bilans realizacji planu Balcerowicza wypada zdecydowanie ujemnie.

			CBOS
<i>Czy według Pana(i) plan Balcerowicza przynosi Polsce:</i>			
<i>więcej dobrego niż złego</i>	21%		
<i>tyle samo dobrego, co złego</i>	38%		
<i>więcej złego niż dobrego</i>	38%		
<i>Trudno powiedzieć</i>	5%		

Zależność pomiędzy werbalnym poparciem dla planu Balcerowicza, a oceną jego bieżącego bilansu wpływów ilustrują dwie kolejne tabele (tab.2 i 3).

Tabela 2

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: Jak określił(a)by Pan(i) swój stosunek do programu Balcerowicza? :	Bilans planu Balcerowicza :			
	dodatni	zerowy	ujemny	brak zdania
Popieram go	66	30	4	0
Nie popieram go	2	23	76	0
Za mało o nim wiem	8	61	24	6

Tabela 3

w procentach

Bilans planu Balcerowicza	Stosunek do planu Balcerowicza:		
	poparcie	brak poparcia	zbyt mały zakres wiedzy o planie
Dodatni	84	3	13
Zerowy	21	23	56
Ujemny	3	74	22

Ocena bilansu z deklarowanym poparciem są zatem prawie tożsame, choć można powiedzieć, iż owym poparciem plan Balcerowicza obdarzany jest nieco na wyrost lub na kredyt; bowiem:

- 30% popierających ten program stwierdza, że jego bieżący bilans jest zerowy (korzyści są niwelowane przez straty),
- 21% oceniających jego bilans jako zerowy deklaruje poparcie dla programu.

Ten wyjątek (bo jest to ten sam fakt, ukazany tylko z dwóch stron) nie podważa jednak reguły, że plan Balcerowicza funkcjonujący w środkach masowego przekazu głównie jako doktryna jest jednak oceniany przede wszystkim na podstawie osiągniętych efektów. Sugeruje to, że polityka gospodarcza rządu nie jest w społecznej świadomości utożsamiana z planem Balcerowicza (jej ocena bowiem nie była tak silnie związana ze skutkami, tj. stanem gospodarki i kierunkiem zachodzących w niej zmian, lecz raczej z nadzieją na przyszłe korzyści. Potwierdzeniem tej hipotezy są zależności pomiędzy oceną polityki gospodarczej rządu a stosunkiem do planu Balcerowicza oraz bieżącym bilansem jego efektów. Zostały one uwidocznione w tabelach 4 i 5.

Tabela 4

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Jak Pan(i) ocenia dotychczasową politykę gospodarczą rządu J.K.Bieleckiego?"	Stosunek do planu Balcerowicza:		
	poparcie	brak poparcia	zbyt mały zakres wiedzy o planie
Zdecydowanie korzystnie	62	25	12
Raczej korzystnie	51	19	29
Raczej niekorzystnie	13	52	35
Zdecydowanie niekorzystnie	6	65	27
Trudno powiedzieć	10	29	61

Tabela 5

w procentach

Odpowiedzi na pytanie: "Jak ocenia Pan(i) dotychczasową politykę gospodarczą rządu J.K.Bieleckiego?"	Bilans planu Balcerowicza:			
	dodatni	zerowy	ujemny	brak zdania
Zdecydowanie korzystnie	58	21	21	0
Raczej korzystnie	42	37	18	9
Raczej niekorzystnie	7	41	50	2
Zdecydowanie niekorzystnie	1	17	78	4
Trudno powiedzieć	12	47	34	6

Rozbieżności pomiędzy oceną polityki gospodarczej rządu a stosunkiem do programu Balcerowicza i oceną jego bieżącego bilansu są dość znaczące, choć oczywiście istnieje pomiędzy nimi pozytywny związek statystyczny. Obydwie tabele sugerują, że związek ten jest ściślejszy tam, gdzie te zmienne osiągają swe wartości negatywne - niekorzystne oceny polityki rządu, negatywna ocena i negatywny stosunek do planu Balcerowicza, luźniejszy natomiast w kombinacjach swych wartości pozytywnych. Oznaczałoby to, że niekorzystna ocena polityki rządu częściej pociąga za sobą negatywny stosunek do planu Balcerowicza (i odwrotnie) niż korzystna stosunek pozytywny. Porównanie zmian w czasie pomiędzy oceną polityki gospodarczej rządu a stosunkiem do planu Balcerowicza prowadzi do interesującej hipotezy.

w procentach

Jak określił(a)by Pan(i) swój stosunek do programu Balcerowicza?	CBOS							
	1990 r. (średnia)	II '91	III '91	IV '91	V '91	VI '91	VII '91	VIII '91
<i>Popieram go</i>	33	20	32	37	21	24	22	26
<i>Nie popieram go</i>	19	32	28	25	38	42	50	58
<i>Za mało o nim wiem</i>	34	34	28	36	32	31	27	35
<i>Trudno powiedzieć</i>	13	14	12	1	8	2	1	0
Liczba przeciwników przypadająca na 100 zwolenników	57	163	86	68	179	177	225	143
Liczba negatywnych ustosunkowań na 100 pozytywnych w:								
ocenie polityki gospodarczej rządu	54	52	57	38	84	124	141	105
stosunku do planu Balcerowicza	57	163	86	68	179	177	225	143

Niewykluczone zatem, że istnieje pewien odłam opinii społecznej, dla którego polityka gospodarcza rządu i plan Balcerowicza nie są bynajmniej tożsame, przy czym polityka ta jest tym lepiej oceniana, im odleglejsza się wydaje od swej oficjalnej linii.